

Warszawa, 22 grudnia 2023 roku

STWIERDZENIE NARUSZENIA PRAWA PACJENTA

Znak sprawy: RzPP-DPW-WPII.431.3715.2023.PS
Osoba do kontaktu: Joanna Stachoń-Burtek
Numery telefonów: 22 532 83 13, 22 532 82 18, 22 532 83 05
Godziny udzielania informacji: Pon.-pt. 10:00 – 14:00

Pan
Witold Olszewski
Prezes Zarządu
Pabianickiego Centrum Medycznego
spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
ul. Jana Pawła II 68
95-200 Pabianice

Szanowny Panie Prezesie,

Rzecznik Praw Pacjenta stwierdza naruszenie prawa pacjentki – pani [imię] do świadczeń zdrowotnych przez Pabianickie Centrum Zdrowia sp. z o.o., zwane dalej: „podmiotem leczniczym” albo „Szpitalem” [1] [2]. Z tego powodu Rzecznik wnioskuje o zastosowanie się do zaleceń, o których jest mowa w dalszej części pisma.

Uzasadnienie stwierdzenia naruszenia praw pacjenta

Postępowanie wyjaśniające zostało wszczęte na podstawie informacji zawartych w piśmie pełnomocnika pacjentki – adw. Kamili Ferenc z 25 maja 2023 r. [3]. W tym wniosku Pełnomocnik pacjentki zgłosiła zastrzeżenia do udzielonych świadczeń zdrowotnych przez podmiot leczniczy.

W toku tego postępowania Rzecznik Praw Pacjenta oparł się na następujących materiałach dowodowych:

- 1) piśmie Pełnomocnika Pacjentki z 25 maja 2023 r.,
- 2) piśmie podmiotu leczniczego z 22 czerwca 2023 r.,
- 3) dokumentacji medycznej Pacjentki,
- 4) zaświadczeniu lekarskim z 15 marca 2023 r., wystawionym przez lek. med.
– specjalistę z zakresu psychiatrii,

- 5) opinii sporządzonej przez konsultanta wewnętrznego – dr n. med. Monikę Sadowską.
- 6) stanowisko Pana Prof. dr hab. n. med. Piotra Gałęckiego Konsultant Krajowy w dziedzinie psychiatrii z dnia 3 kwietnia 2023 r.

W sprawie Pacjentki, Oran ustalił następujący stan faktyczny:

1. U pacjentki [redacted] stwierdzono ciężkie i nieodwracalne wady płodu: wątrobę i jelita w worku przepuklinowym (wyniki badań USG) oraz zespół Edwardsa (wynik biopsji kosmówki - badanie molekularne płodu).
2. Zgodnie ze stanowiskiem pacjentki, diagnoza ta doprowadziła pacjentkę do ciężkiego rozstroju zdrowia psychicznego. Pacjentka wskazała, że miała obniżony nastrój, zaczęła być płaczliwa, głęboko przygnębiona. Miała nasiloną apatię, anhedonię, zaburzenia snu i łaknienia. Pacjentka miała nasilone myśli samobójcze bez tendencji suicydalnych.
3. 15 marca 2023 r. Pacjentka odbyła konsultację psychiatryczną. Lekarka specjalistka psychiatrii [redacted] wydała zaświadczenie, że *„konieczność donoszenia ciąży będzie wiązała się z dalszym pogarszaniem stanu psychicznego pacjentki, co stanowi bezpośrednie zagrożenie dla jej życia”*.
4. 22 marca 2023 r. pełnomocnik w imieniu pacjentki zwróciła się do podmiotu leczniczego z wnioskiem o udzielenie świadczeń zdrowotnych polegających za przeprowadzeniu zabiegu terminacji ciąży z uwagi na zagrożenie dla jej zdrowia psychicznego.
5. W piśmie z 24 marca 2023 r. podmiot leczniczy wskazał na konieczność zwołania konsylium ze względu na brak przeprowadzenia pełnej diagnostyki wady genetycznej płodu.

Wskazanie przyczyn naruszenia prawa pacjenta:

Zgodnie z przepisem art. 8 ustawy: „Pacjent ma prawo do świadczeń zdrowotnych udzielanych z należytą starannością (...)”. Należy zaznaczyć, że obowiązek udzielania świadczeń zdrowotnych z należytą starannością, wynikający z omawianego przepisu, jest kluczową zasadą wykonywania zawodów medycznych, która ma swoje źródła m.in. w kodeksach etyki poszczególnych zawodów medycznych.

Ustawodawca nie definiuje pojęcia należytej staranności odrębnie dla potrzeb prawa medycznego. Termin ten jest właściwy dla prawa cywilnego, a jego częściowa definicja jest zawarta w przepisie art. 355 Kodeksu cywilnego [4], zgodnie z którym - staranność należyta to taka, która jest ogólnie wymagana w stosunkach danego rodzaju przy uwzględnieniu zawodowego charakteru tej działalności. Z tego powodu wskazany mechanizm wynikający z prawa cywilnego można zastosować do innych niż przedsiębiorcy kategorii podmiotów, przede wszystkim do grup zawodowych, np.: ratowników medycznych, pielęgniarek oraz lekarzy.

Zatem działanie zgodnie z zasadami należytej staranności to takie, które spełnia kryteria „ogólnych wymagań”. Innymi słowy, jest to staranność rozumiana jako obiektywnie istniejący

wzorzec postępowania obowiązujący każdą osobę wykonującą zawód medyczny w tym samym stopniu.

Zachowanie zasad należytej staranności jest jednym z najważniejszych elementów zasad ogólnej ostrożności i wykonywania zawodu zgodnie z przyjętymi normami – prawnymi, medycznymi oraz deontologicznymi. Przestrzeganie wyżej wymienionych norm i zasad stanowi dla pacjenta gwarancję udzielania świadczeń zdrowotnych zgodnie ze sztuką.

Warto także zaznaczyć, że osoby wykonujące zawody medyczne powinny udzielać świadczeń zdrowotnych (zobowiązań) opierając się na szczególnej wiedzy i umiejętnościach z zakresu medycyny.

W przedmiotowej sprawie Organ zwraca uwagę, że podmiot leczniczy w sposób błędny i szkodliwy dla Pacjentki uznał, że podstawowym kryterium kwalifikacji do zabiegu terminacji ciąży jest przesłanka wady letalnej płodu, która jak wynika z zebranego materiału dowodowego była potwierdzona licznymi badaniami nie wymagającymi w rzeczywistości dodatkowej weryfikacji.

Wada letalna płodu wpływała na stan zdrowia psychicznego Pacjentki, która postanowiła skonsultować ten stan z lekarzem specjalistą, który stwierdził że znajdowała się ona w stanie zagrażającym życiu, co znalazło odzwierciedlenie w zaświadczonej wystawionej przez lekarza psychiatrę.

W myśl art. 4a ust. 1 ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży [5], przerwanie ciąży może być dokonane wyłącznie przez lekarza, w przypadku gdy:

- 1) ciąża stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej,
- 2) zachodzi uzasadnione podejrzenie, że ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego.

W wyniku wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 października 2020 r. (K 1/20) utraciła moc obowiązującą przesłanka dopuszczalności przerywania ciąży w przypadku gdy badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu.

W ocenie Rzecznika Praw Pacjenta art. 4a ust. 1 pkt 1 ww. ustawy odnosi się także do zdrowia psychicznego kobiety w ciąży.

Wychodząc od analizy pojęcia „zdrowie” należy wskazać, że zgodnie z Konstytucją Światowej Organizacji Zdrowia zdrowie jest stanem zupełnej pomyślności fizycznej, umysłowej i społecznej, a nie jedynie brakiem choroby lub ułomności. Zatem zdrowie nie ogranicza się tylko do dobrostanu fizycznego, ale obejmuje także dobrostan psychiczny. W polskim prawodawstwie co prawda ochrona zdrowia psychicznego nie została wyodrębniona w Konstytucji RP, ale już na poziomie ustawowym stwierdzono, że zdrowie psychiczne jest fundamentalnym dobrem osobistym człowieka, a ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi należy do obowiązków państwa (preambuła do ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego). Zatem przyjąć należy, że przez zdrowie, którego zagrożenie może stanowić przesłankę legalnego przerywania ciąży, należy rozumieć także zdrowie psychiczne kobiety w ciąży (ustawodawca nie ogranicza wprost możliwości terminacji ciąży jedynie do przypadków, gdy stanowi ona zagrożenie dla zdrowia fizycznego kobiety). Podobnie stwierdził Prokurator Generalny w swoim stanowisku wyrażonym w toku postępowania przed

Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie zakończonej wspomnianym wyrokiem z dnia 22 października 2020 r. – uznał, że jeżeli „świadomość upośledzenia lub nieuleczalnej choroby płodu miałyby prowadzić do istotnego zakłócenia zdrowia psychicznego, to zastosowanie powinna znaleźć przesłanka przerwania ciąży określona w art. 4a ust. 1 pkt 1 u.p.r.”.

Zgodnie ze stanowiskiem Pana Prof. dr hab. n. med. Piotra Gałęckiego Konsultanta Krajowego w dziedzinie psychiatrii: (...) *W świetle art. 4a ust. 1 Ustawy, przerwanie ciąży jest dopuszczalne w przypadku, gdy ciąża stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej. W aspekcie zaburzenia psychicznego (w związku ze wspomnianą wieloprzyczynowością) decyzja o tym, czy wystąpiły powyższe okoliczności jest i może być podejmowana wyłącznie przez lekarza w odniesieniu do konkretnego przypadku. Nie ma zamkniętego katalogu sytuacji związanych ze stanem psychicznym, które mogłyby być wskazaniem do terminacji ciąży z uwagi na zagrożenie życia lub zdrowia. Należy zauważyć, że przepis ustawy w żaden sposób nie determinuje również, jakiego obszaru zdrowia ww. zagrożenie ma dotyczyć. Decyzja lekarza psychiatry powinna być poprzedzona osobistym badaniem w połączeniu z analizą aktualnego ogólnego stanu zdrowia, szczególnie w aspekcie położniczo-ginekologicznym oraz genetycznym. Konkludując, oznacza to, że decyzja powinna pozostawać do indywidualnego rozstrzygnięcia przez lekarza odnośnie danego przypadku. Istotnym elementem jest fakt, że zdrowie psychiczne jest nierozłącznym elementem ogólnie rozumianego zdrowia, dlatego w mojej opinii wydanie zaświadczenia przez lekarza psychiatrę o przestance opisanej w art. 4a ust. 1 Ustawy powinno być podstawą do powołania konsylium przez zespół położniczo-ginekologiczny. W jego skład powinni wchodzić co najmniej lekarz prowadzący pacjentki, kierownik oddziału położniczo-ginekologicznego, psychiatra, psycholog, a jeśli kierownik oddziału uzna to za zasadne także inni specjaliści (np. genetyk kliniczny). Podsumowując, warto również podkreślić, że w tej sytuacji decyzja o terminacji ciąży albo odstąpieniu od niej, będzie miała wpływ na zdrowie psychiczne kobiety w przyszłości. Z tego powodu wskazane jest objęcie jej opieką psychiatryczną lub psychologiczną.*

Szpital nie zajmując się w istocie Pacjentką i zgłaszanym przez nią problemem związanym z zagrożeniem zdrowia wynikającym ze stanu psychicznego, a dalszą diagnostyką wad letalnych płodu całkowicie zlekceważył istotę problemu, który prezentowała Pacjentka.

Podmiot leczniczy miał możliwość przeprowadzenia konsultacji psychiatrycznej, w celu ponownej oceny zdrowia psychicznego Pacjentki, ale również w sytuacji, gdy żadna osoba z personelu medycznego nie podjęłaby się zabiegu terminacji ciąży powołując się np. na klauzulę sumienia, Szpital miał obowiązek zabezpieczenia realizacji praw pacjentki, w tym przez wskazanie innego podmiotu leczniczego, który mógłby zrealizować omawiany zabieg.

Z tego powodu, po przeanalizowaniu sprawy, Rzecznik Praw Pacjenta uznał, że prawo pacjentki do świadczeń zdrowotnych z zachowaniem należytej staranności zostało naruszone [6].

Rzecznik Praw Pacjenta w piśmie do placówki medycznej, w którego działalności stwierdził naruszenie praw pacjenta formułuje zalecenia, co do sposobu załatwienia danej sprawy. Może także żądać wszczęcia postępowania dyscyplinarnego lub zastosowania sankcji służbowych [7].

W związku z tym, Rzecznik Praw Pacjenta prosi o przeprowadzenie szkolenia oraz informacji o ich terminach, agend oraz listy osób w nich uczestniczących w następujących zakresach:

- a) standardów opieki okołoporodowej, w tym obejmującego udzielanie świadczeń zdrowotnych pacjentkom przebywającym na oddziale położniczo- ginekologicznym w sytuacjach szczególnych;

- b) dokładną analizę zgromadzonej dokumentacji, ze szczególnym uwzględnieniem stanu psychicznego pacjentek zwracających się o przeprowadzenie zabiegu terminacji ciąży.

Prosimy niezwłocznie, nie później niż w ciągu 30 dni, poinformowanie Rzecznika Praw Pacjenta o podjętych działaniach lub zajęтым stanowisku w tej sprawie [8]. W przypadku, jeżeli Państwo nie wykonają zaleceń, podejmiemy inne działania przewidziane prawem.

Podstawa prawna

[1] Art. 53 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2023 r. poz. 1545 z późn. zm.), dalej zwanej: „ustawą”.

[2] Art. 53 ust. 4 ustawy.

[3] Art. 50 ust. 3 ustawy.

[4] Art. 355 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2023 r. poz. 1610, z późn. zm.),

[5] (tj. Dz.U. z 2022 r. poz. 1575)

[6] Art. 8 ustawy.

[7] Art. 53 ust. 4 ustawy.

[8] Art. 53 ust. 5 ustawy.

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Pacjenta

Katarzyna Kozioł
Zastępca Dyrektora

Podpisano elektronicznie

Do wiadomości:

Pani adw. Kamila Ferenc, Kancelaria Adwokacka Kamila Ferenc, ul. Elekoralna 4/6 lok. 13, 01-139 Warszawa.

Warszawa, 22 grudnia 2023 roku

INFORMACJA O SPRAWIE

Znak sprawy:

Osoba do kontaktu: Paweł Rząd

Numery telefonów: **22 532 82 78, 22 532 82 18, 22 532 83 05**

Godziny udzielania informacji: Pon.-pt. 10:00 – 14:00

Pani
adw. Kamila Ferenc
Kancelaria Adwokacka Kamila Ferenc
ul. Elektoralna 4/6 lok. 13
01-139 Warszawa

Szanowna Pani Mecenass,

uprzejmie informuję, że postępowanie wyjaśniające prowadzone w sprawie pacjentki Pani do świadczeń zdrowotnych zostało zakończone. Rzecznik Praw Pacjenta stwierdził naruszenia prawa pacjenta przez Pabianickie Centrum Zdrowia sp. z o. o.

Szczegóły przedmiotowego rozstrzygnięcia zostaną przedstawione w odrębnym piśmie.

Jednocześnie Rzecznik Praw Pacjenta wystąpił do Dyrektora Łódzkiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia z wnioskiem o rozważenie podjęcia czynności kontrolnych wobec Pabianickiego Centrum Medyczne sp. z o.o., celem weryfikacji realizowanej umowy o świadczenia zdrowotne w zakresie leczenia szpitalnego.

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Pacjenta

Katarzyna Koziół
Zastępca Dyrektora

Podpisano elektronicznie

